

תורה שבעל-פה

משפט, חברה ורפואה — מספרות השו"ת

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון — (15×4) — 60 נקודות

פרק שני — (10×4) — 40 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון (60 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 15 נקודות).

1. כפיית טיפול רפואי

א. (1) חולה שמסרב לטיפול רפואי שמוצע לו, עובר על כמה איסורים. ציין שניים מהם.

(2) אדם שאינו מעניק טיפול רפואי לחולה אף שביכולתו לעשות כן, עובר על איסור

ומבטל מצוות עשה. מהו האיסור ומהי המצווה?

(6 נקודות)

ב. חולה מסרב לטיפול רפואי שמוצע לו.

כתוב שלושה מצבים שבהם אין לכפות על החולה את הטיפול. (9 נקודות)

2. זכויות יוצרים

א. הרב יחזקאל לנדא, בשו"ת "נודע ביהודה", דן במקרה זה: ראובן כתב ספר ומסר אותו לבית

הדפוס של שמעון. שמעון ביקש להדפיס ספר דומה באמצעות האותיות שיצר לשם הדפסת

הספר של ראובן. ראובן דרש משמעון תשלום על כך, אולם שמעון סירב.

הרב לנדא חייב את שמעון המדפיס לשלם לראובן תמורת השימוש באותיות הדפוס.

פסיקתו התבססה על דין "הדר בחצר חברו":

"שהרי גם בדר בחצר חברו, אפילו לא קיימא לאגרא [אפילו אם החצר אינה עומדת להשכרה]

אם חיסרו אפילו דבר מועט, מגלגלין עליו כל השכר כפי שנהנה".

(1) הסבר את דין "הדר בחצר חברו".

(2) הסבר כיצד שימש דין זה הוכחה לפסיקת הרב לנדא.

(9 נקודות)

ב. יש מחלוקת בין הפוסקים בנוגע להורדת שיר מן המרשתת (אינטרנט).

(1) כתוב את הנימוק של הפוסק המתיר. בתשובתך הסבר את הביטוי "אבדה ששטפה נהר".

(2) לדעת האוסרים להוריד שיר מן המרשתת (אינטרנט), מדוע מותר להקליטו מן הרדיו?

(6 נקודות)

3. מעסיקים ועובדים

א. (1) "זמן העבודה מדין תורה הוא מזריחת השמש עד צאת הכוכבים".

(הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל)

על פי מה נקבעות בימינו שעות העבודה, ומאיזה טעם מותר לשנות מדין התורה?

(2) לקראת הקיץ גדל מספר ההזמנות במפעל לייצור גלילות. עקב כך החליטה הנהלת

המפעל שיום העבודה יהיה ארוך מן המקובל. לעובדים הובטחה תוספת תשלום

בעבור שעות עבודה נוספות, אולם הם התנגדו להחלטת ההנהלה.

על פי מה שלמדת, מה הדין? נמק את דבריך.

(7 נקודות)

ב. פועל נהרג בתאונת עבודה, ולא היה הסכם פיצויים בינו לבין המעסיק שלו. על פי דין תורה,

המעסיק פטור מתשלום פיצויים.

כתוב נימוק אחד לפטור זה, וכתוב שני שיקולים לחייב את המעסיק בתשלום פיצויים

למרות הפטור. (8 נקודות)

4. סיכון עצמי לצורך הצלת הפרט והכלל

א. הרב אליעזר וולדינברג טען שיש הבדל בין הכנסת עצמו בספק סכנת נפשות כדי להציל את

חברו ובין תרומת איבר להצלת חברו.

כתוב שני נימוקים לטענה זו. (8 נקודות)

ב. יש מחלוקת בין הפוסקים אם מותר לאדם להכניס את עצמו לספק סכנה כדי להציל

אנשים אחרים מסכנה ודאית.

הסבר את אחד המקורות (מן התורה או מן המשנה) שעליו התבסס הפוסק האוסר,

וכתוב את הנימוק של הפוסק המתיר. (7 נקודות)

5. מושג הצדקה בתורת ישראל (הרב יוסף קאפח)

א. (1) מדוע חזרה התורה על מצוות צדקה פעמים רבות בכמה ניסוחים,

ולא הסתפקה בניסוח אחד?

(2) התמיכה בעני אֵינָה נחשבת מעשה "חסד". הסבר מדוע.

(7 נקודות)

ב. (1) "די מחסרו אשר יִקְסֵר לוֹ" (דברים ט"ו, ח').

הסבר כיצד יש לקיים את מצוות צדקה על פי פסוק זה, וכתוב דוגמה אחת.

(2) מוטב להעביר כסף לעניים באמצעות גבאי צדקה, ולא לתת אותו לעניים במישרין.

הסבר מדוע.

(8 נקודות)

פרק שני (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה — 10 נקודות).

6. נוסח התפילה

- א.** אדם שרגיל מבית אביו להתפלל בנוסח אשכנז והגיע לבית כנסת שמתפללים בו בנוסח עדות המזרח, כיצד ינהג בתפילתו? (5 נקודות)
- ב.** אדם שרגיל להתפלל בנוסח עדות המזרח ועובר לפני התיבה בבית כנסת שמתפללים בו בנוסח אשכנז — באיזה נוסח יאמר תפילת עמידה בלחש? נמק. (5 נקודות)

7. גיור וקבלת גרים

- א. (1)** "ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות... ואין מרבין עליו, ואין מדקדיקין עליו". (רמב"ם)
- לפי רמב"ם, מדוע אין להרבות ולדקדק בהודעת המצוות לגר?
- (2)** "תוכן הגירות הוא הסתפחות לעם ישראל, אלא שלא תיתכן הסתפחות זו אם אינו מוכן לקיים תורה ומצוותיה". (הרב שאול ישראלי)
- לפי עיקרון זה, מדוע אפשר להסתפק בהודעת "מקצת מצוות" לגר?
- (5 נקודות)
- ב.** "קשים גרים לישראל כספחת". כתוב שני הסברים לדברים אלה: אחד שיש בו גנאי לגרים, ואחד שיש בו שבח לגרים. (5 נקודות)

8. הפסקת היריון

- א.** מדוע הפסקת היריון אסורה? כתוב שתי סיבות. (4 נקודות)
- ב.** יש מחלוקת בין הפוסקים אם מותרת הפלה של עובר החולה במחלה תורשתית חמורה ביותר (טייזקס). הסבר ונמק את דעת המתיר ואת דעת האוסר. (6 נקודות)

9. פדין והחלפה של שבויים

- א. בגמרא מובאים שני נימוקים לדין "אין פודין את השבויין יתר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם". כתוב את שני הנימוקים. (4 נקודות)
- ב. לפני כמעט חמישים שנה נפל בשבי הרב יצחק הוטנר, בעת שנחטף המטוס שהוא טס בו. כתוב שיקול הלכתי שלפיו היה מותר לפדות את הרב הוטנר, וכתוב שיקול הלכתי שלפיו היה אסור לעשות זאת. (6 נקודות)

10. שאלות קצרות

- ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).
- א. המגייר גוי שאינו מתכוון לקיים מצוות – כתוב מהו האיסור שעליו עובר המגייר, והסבר מדוע הוא עובר על איסור זה.
- ב. "אפילו החסיד שבחסידים אין להם רשות לעשות במלאכתן דרך הביטחון, רק כדרכו של עולם". הסבר את דברי רשב"א בהקשר של התנהגות אדם חולה. (רשב"א)
- ג. הרב יחזקאל לנדא, בעל "נודע ביהודה", פסק שאין איסור צער בעלי חיים בעיסוק בציד, ולמרות זאת שלל עיסוק זה. כתוב שני נימוקים לשלילת ציד.

בהצלחה!